

Вольнова Л. М. Соціокультурна компетентність як складова підготовки студентів – майбутніх фахівців системи діяльності «людина-людина» / Л. М. Вольнова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : [зб. наук. праць]. – Випуск 28 (52). – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С.137-145. – (Серія №12. Психологічні науки). (0,6 д.а.)

Л.М. Вольнова (м. Київ)

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СИСТЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ «ЛЮДИНА-ЛЮДИНА»

Постановка проблеми. Глобальні соціально-економічні зміни, що відбуваються на сучасному етапі формування та розвитку суспільства, мають суттєвий вплив на систему освіти, а також є підґрунтям для її трансформації. Ці зміни викликали і необхідність перебудови освітнього середовища. Так, сучасне динамічне суспільство та виробництво, що безперервно ускладнюється, вимагають від системи освіти підготовки цілісної, варіативно мислячої, креативної особистості, котра здатна управляти інноваційною діяльністю, готова приймати самостійні компетентні рішення та нести за них відповідальність, володіє широкими комунікативними вміннями і навичками, що є компонентами важливої складової загальної культури людини, – соціокультурної компетентності.

Розвиток цілісної особистості студента був і залишається центральною темою і метою вищої освіти. Разом з тим соціокультурна її зорієнтованість підкреслює важливість всестороннього розвитку цілісної особистості за допомогою вдосконалення не тільки інтелектуальної компетентності та практичних навичок, але й афектної сфери, що включає моральні, релігійні, емоційні, соціальні та естетичні аспекти особистості. Здатність ефективно функціонувати в полікультурному суспільстві стає не лише центральним аспектом особистісного розвитку, але й однією із ключових складових професійної самореалізації майбутнього фахівця. Це дає підставу розглядати

соціокультурну компетентність як мету і результат підготовки студентів – майбутніх фахівців системи діяльності «людина-людина».

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблема формування соціокультурної компетентності стала розроблятися порівняно недавно, але питання професійної майстерності, питання культури та освіти завжди знаходили своє віддзеркалення в дослідженнях щодо підготовки майбутніх фахівців. Так, професійно-творчу підготовку майбутнього фахівця розкривали у своїх працях А. Дистервег, І. Зязюн, О. Леонтьєв, І. Г. Песталоцці, О. Пехота, О. Романовський, С. Сисоєва, К. Ушинський та ін. Поняття «компетентність» у руслі поняття «професіоналізм» розглянуто в працях С. Дружилова, Е. Климова, А. Маркової, К. Супера, В. Шадрикова і багатьох ін. Компетентнісний підхід у визначенні цілей і змісту професійної діяльності обґрунтовувався В. Давидовим, І. Лернером, В. Краєвським, В. Лозовою, В. Онищуком, В. Паламарчук, М. Скаткіним та ін.

Питаннями, пов'язаними з визначенням сутності терміну «соціокультурна компетентність», займалися А. Вербицький, Т. Жукова, Г. Єгорова, Т. Кухтевич, Г. Паніна, Н. Падеріна, С. Рапопорт, Г. Саволайнен, С. Чехова та ін. Всі вони розглядали його з точки зору різних підходів, в тому числі і як фактор формування особистості.

Соціокультурної компетентності як показника освіченої особистості торкалися у своїх дослідженнях В. Кремень, О. Лебедєв, Т. Тряпіцина та ін. Разом з тим аналіз останніх досліджень та публікацій з цієї теми дозволяє стверджувати про недостатнє висвітлення питань, пов'язаних із теорією та практикою підготовки висококваліфікованих фахівців системи діяльності «людина-людина», що володіють сформованою соціокультурною компетентністю. Неоднозначними залишаються питання як окреслення самого понятійного апарату, так і обґрунтування науково доцільних підходів формування соціокультурної компетентності у студентів.

Постановка завдання. Означене вище відображає суперечності між: потребою особистості та суспільства у професійній соціокультурній компетентності та реальним рівнем формування цієї якості в сучасній системі вищої освіти; зростаючими вимогами до сучасного фахівця як цілісної особистості та професіонала і недостатньою розробленістю механізмів її формування у навчально-виховному процесі вузів. Необхідність вирішення цієї проблеми дозволила сформулювати мету нашого дослідження: окреслення змісту поняття «соціокультурна компетентність» щодо підготовки майбутніх фахівців системи діяльності «людина-людина» та вивчення рівня її сформованості у студентів.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Аналіз літератури показав, що термін «компетенція» ввів у науковий обіг у 1965 р. американський лінгвіст, професор Массачусетського університету Ноем Хомський. А в 60-х роках минулого сторіччя було закладено розуміння відмінностей між поняттями «компетенція» (кінцевий результат процесу освіти) і «компетентність» (компетенція у дії) [15]. Як зауважує О. С. Таїзова, «визначення компетенції як одиниці соціалізації дозволяє прогнозувати більш гнучку соціальну поведінку індивіда, комфортність його перебування в суспільстві, ефективність (для себе і для суспільства) виконання ним певних соціальних ролей, успішне функціонування в соціумі» [13]. Тобто, в процесі набуття компетентності індивід засвоює, приймає соціальні норми та ціннісні орієнтації (соціальні орієнтири). Завдяки останнім він стає здатний відтворювати засвоєні способи діяльності в нестандартних ситуаціях, адаптуючи до них раніше засвоєні алгоритми, здатний проявляти соціокультурну умілість, вбудовуватися в ситуацію, читати соціальні тексти.

Встановлене нами у попередніх роботах співвідношення суміжних понять, що описують компетентності фахівців системи діяльності «людина-людина», дозволило представити їх у наступному вигляді: загальна компетентність > професійна компетентність > професійна соціально-

педагогічна / психологічна / педагогічна компетентність > соціокультурна компетентність. Як бачимо, соціокультурна компетентність виступає складовою професійної компетентності. Разом з тим це поняття не є однозначним у науковій літературі. Так, деякі дослідники [7; 15] розуміють його поняття як позитивне ставлення до наявності в суспільстві різних етнокультурних груп, здатність індивіда ефективно спілкуватися з представниками цих груп. На основі цього вони вживають означене поняття поряд з такими як «країнознавча», «лінгвокраїнознавча» та «лінгвокультурологічна компетентність».

У соціально-психологічній та соціально-педагогічній науках цей термін іноді ототожнюється з такими поняттями як:

- «культурна компетентність» – інкультурованість особистості в ту або іншу культурну спільність, яка дозволяє їй вільно розуміти та приймати цінності, норми, мову даного соціокультурного середовища і використовувати їх в повсякденній практиці [14, С.240];
- «міжкультурна компетенція» – терпимість до різноманітності та готовність ставити під сумнів власні норми [1, С.9];
- «полікультурна компетентність» – уявлення про етнокультурне різноманіття світу, що реалізується через уміння, навички та моделі поведінки, які забезпечують взаємодію з представниками різних народів і культур на основі позитивного (толерантного) ставлення до них [9, С.6];
- «культурно-психологічна компетентність» – інтегральна соціально-психологічна властивість особи, що забезпечує її ефективну взаємодію з представниками і об'єктами різних культур [2, С.72].

З одного боку, висвітлені підходи дозволяють розглянути досліджуваний феномен істотно ширше, ніж поняття «лінгвістична компетентність» або «компетентність психологічна». Вони навіть припускають наявність у суб'єкта складного комплексу індивідуально-психологічних і соціальних якостей, у тому числі різних культурних

компетентностей, широти і різноманітності культурних інтересів і т.д. Водночас, згідно концепції А. Флієра, в такому розумінні «компетентність» схожа на соціокультурну адекватність, але в більшій мірі пов'язана з об'ємом знання загальногуманітарного характеру» [14, С.240]. А це в свою чергу не дозволяє означеним поняттям повною мірою описати особливості та компетентність у взаємодії з представниками субкультур чи соціальних груп.

Разом з тим, одна і та ж людина може належати до декількох соціокультурних груп не лише залежно від місця свого народження, національності, етнічної групи чи рідної мови. До таких соціокультурних відмінностей ми можемо віднести і особливості сімейного статусу, статі, віку, освіти, фізичного стану, сексуальної орієнтації, релігії, професії, місця роботи і корпоративної культури тощо. Саме в такому розумінні ми бачимо за необхідне розглядати соціокультурну компетентність як найважливішу основу адекватності та успішності фахівця системи діяльності «людина-людина» в багатоманітному світі.

Зазначимо, що тлумачення поняття «соціокультурна компетентність» в окресленому руслі теж неоднозначне. Зокрема, на нашу думку, більш лінгвістичну позицію, чим соціально-психологічну представляє розуміння соціокультурної компетентності, сформульоване С. В. Пахотіною: «сукупність знань, умінь і якостей особистості, необхідних для міжкультурної комунікації відповідно до культурних і соціальних норм комунікативної поведінки» [8, С.6].

Дещо в іншому – особистісному аспекті соціокультурну компетентність розкриває О. В. Квасник. Дослідниця розглядає це поняття щодо якостей людини як «володіння кодом ідеально-культурного нормування, морального нормування, умінням вибирати потрібний код залежно від соціальної ситуації» [5, С.157]. Вона наголошує, що соціокультурна компетентність припускає успішну взаємодію особистості як з членами власної групи, так і з представниками інших груп, які є несхожими

за досить різними ознаками. Крім того, автором наголошується, що досягнення оптимального рівня соціокультурної компетентності можливе через комплексне залучення всіх сфер особистості — інтелекту, мотиваційних структур, поведінкових навиків і вмінь. Тому оптимальний рівень соціокультурної компетентності О. В. Квасник пов'язує з наявністю у людини спеціальної системи знань, умінь і навичок, які дозволяють будувати позитивні відносини з різними людьми, у тому числі і з несхожими на неї за різноманітними параметрами: етнокультурним, релігійним, расовим, соціальним і світоглядним [5, С. 157].

Аналогічна думка простежується і в деяких інших джерелах [2; 12; 16]. Тут основними критеріями оцінки рівня соціокультурної компетентності як в спілкуванні усередині своєї групи, так і з представниками інших груп, визнаються відповідність поведінки людини конкретній ситуації, соціальному контексту в цілому, а також її ефективність — досягнення в процесі комунікації бажаних результатів.

Подібні до означених, подаються тлумачення соціокультурної компетентності і в професійному аспекті. Так, у педагогічній теорії соціокультурна компетентність співвідноситься з рівнем освіченості, достатнім для самоосвіти, самопізнання, самостійних і обґрунтованих думок про явища в різних галузях культури, соціуму [10]. Вузівська освіта забезпечує механізм засвоєння культурного досвіду, що відображає практику самореалізації людини в системах діяльності: «людина-людина», «людина-природа», «людина-техніка», «людина-символ», «людина-художній образ». Дані підсистеми відображаються в змісті освіти через сфери гуманітарної, природничо-наукової, художньо-естетичної, технологічної і фізичної освіти у формах пізнавальної, ціннісно-орієнтованої і практичної діяльності.

Т. А. Жукова, обґрунтовуючи педагогічні умови формування соціокультурної компетентності, вважає, що остання може розумітися як «інтеграційна властивість особистості, що характеризує її теоретичну і

практичну готовність до соціокультурної діяльності, вираженої в особистісно-усвідомленому позитивному ставленні до неї, в наявності глибоких і міцних знань і умінь, спрямованих на рішення соціокультурних задач» [3, С.7].

Досить ґрунтовно представлений цей аспект у дисертаційному дослідженні І. А. Закір'янової. Зокрема, вчена розглядає структуру соціокультурної компетентності в єдності двох її складових: внутрішньої і зовнішньої [4, С.9]. Під внутрішньоособистісним компонентом вона розуміє особистісну зрілість фахівця, його готовність до прояву соціокультурної компетентності, тобто здатність зробити адекватний вибір, вибудувати конструктивні відносини з партнерами по взаємодії тощо. Зовнішній, або інструментально-операційний компонент, на думку дослідниці, передбачає навички організації такої діяльності та спілкуванні, в яких здійснюється дієва реалізація тієї внутрішньоособистісної готовності. Тобто в даному випадку йдеться не лише про врахування соціокультурних особливостей оточуючих, а й про організацію (прогнозування та проектування) ефективної соціокультурної взаємодії.

Таким чином, спираючись на визначення, проаналізовані вище, *соціокультурну компетентність* фахівця системи діяльності «людина-людина», зокрема соціального педагога, ми будемо розуміти як його інтеграційну особистісно-професійну якість, яка забезпечує ефективну взаємодію з клієнтами (дітьми, батьками, педагогами тощо) та спрямована на створення умов для їх успішного входження в динамічний, полікультурний соціум, самовизначення та самореалізацію в ньому.

Ґрунтуючись на теоретичних поглядах про те, що властивості особистості ніяк не можна звести до її індивідуальних особливостей, і тому вони включають і загальне, і особливе, і одиничне, ми поділяємо думку Л. А. Ядвіршіса [16] про доцільність розглядати структуру особистості соціального педагога з погляду виділення в ній трьох основних компонентів:

соціокультурного, професійного, індивідуально-особистісного. Перший компонент відображає риси соціального педагога як соціальної особистості, людини культури, другий – як типової особистості, представника професійної спільноти, третій – риси конкретної особистості, що володіє яскраво вираженою, професійно спрямованою індивідуальністю. Злиття структури особистості та професійної діяльності соціального педагога постає найбільш виразно в характеристиці його соціокультурної готовності до професійної діяльності в мікросоціумі (табл.1).

Таблиця 1

**Об'єктивні характеристики соціокультурної готовності
соціального працівника до професійної діяльності в мікросоціумі**

Соціально-психологічна культура	Соціально-психологічна компетентність	Соціокультурна мобільність
Соціально-когнітивна гнучкість	Комунікативна компетентність	Соціокультурна адаптованість
Соціально-афектна стійкість	Перцептивна компетентність	Соціокультурна орієнтованість
Соціально-перцептивна сензитивність	Інтерактивна компетентність	Компетентність у сфері соціального проектування і прогнозування

Зазначимо, що більшість дослідників [3, С.10-11; 5, С.157; 12] поділяють думку про те, що соціокультурна компетентність багатовимірна, оскільки в ній представлені і знання, і відносини, і діяльність, і ті способи діяльності, якими оволодів майбутній фахівець, його інтуїція та готовність до імпровізації. В перший блок цієї *структури* (когнітивний, або концептуальний компонент) входять знання майбутнього фахівця, що поєднані в три групи – знання про професійну діяльність, знання про

соціокультурну діяльність, а також культурно-фонові знання. Комунікативний компонент представлений уміннями майбутнього фахівця використовувати вербальні та невербальні способи спілкування з представниками різних соціокультурних середовищ. Третій компонент соціокультурної компетентності – емоційно-етичний компонент, – до якого відносяться особистісні якості майбутнього фахівця, необхідний йому для успішної реалізації як професійної, так і соціокультурної діяльності. Такими якостями можуть виступати соціокультурна свідомість і соціокультурна відповідальність особи. Особливе місце в структурі соціокультурної компетентності займає діяльнісний компонент, який характеризує рівень мотивації особистості до реалізації соціокультурної діяльності; уміння виявляти причини виникнення психологічних бар'єрів, що виникають в процесі спілкування, уміння їх прогнозувати і, відповідно, своєчасно попереджати – в цьому виявляється рівень рефлексії особистості майбутнього фахівця системи «людина-людина» до реалізації соціокультурної діяльності; рівень креативності в реалізації соціокультурної діяльності характеризується умінням знаходити найбільш оптимальні, творчі способи вирішення соціокультурних задач, що виникають в процесі взаємодії з представниками інших соціокультурних середовищ.

Ще одним момент, який вважаємо за необхідне розглянути при аналізі феномену соціокультурної компетентності, це є її складові. В цьому питанні, так як і в термінологічному плані, однозначного підходу немає. Саме тому, спираючись на відповідні дослідження [10; 11; 12], ми окреслили такі *складові соціокультурної компетентності*:

1. Соціальна – передбачає здатність до співпраці, уміння розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях, навички взаєморозуміння, соціальні й громадянські цінності та вміння, мобільність у різних соціальних умовах, вміння визначати особисті ролі в суспільстві тощо.

2. Культурна – запобігає поширенню атмосфери нетерплячості й сприяє як розумінню відмінностей, так і готовності жити у згоді з людьми інших культур, мов, релігій тощо.

3. Комунікативна – визначає комунікативні здібності людини, її вміння спілкуватися з різними людьми, в середовищі яких вона перебуває і працює. Це передбачає не тільки вміння розмовляти, не тільки правильно формулювати свої думки як в усній, так і в письмовій формі, але й уміння шукати й знаходити компроміси, поважати іншу думку, придушувати власну агресивність.

4. Інтерація може виступати в різних видах: співпраця, суперництво, співтворчість, компроміс і т.д. Таким чином, інтерактивна складова компетентності майбутнього фахівця виступає як володіння системою знань в області соціально-педагогічної взаємодії; усвідомлення необхідності побудови соціально-педагогічного процесу на основі взаємодії його основних суб'єктів; наявність позитивного досвіду такої взаємодії і навчання клієнтів методам і прийомам взаємодії в соціальному процесі.

5. Фасилітативна – її ми розглядаємо як володіння системою знань в області педагогічної фасилітації; усвідомлення значущості фасилітативної діяльності фахівця системи діяльності «людина-людина» в соціально-педагогічному процесі; володіння методами і прийомами здійснення фасилітативної діяльності і наявність позитивного досвіду такої діяльності.

6. Рефлексивна – може бути визначена як володіння системою знань в області психолого-педагогічної рефлексії; усвідомлення значущості рефлексії в соціально-педагогічному процесі; володіння методами і прийомами рефлексії і наявність позитивного досвіду рефлексії власної педагогічної діяльності і навчання клієнтів елементам рефлексивної діяльності.

7. Перцептивна – виявляється в «знанні людей»; її основу складають психологічні знання про особистісні та характерологічні детермінанти і індикатори, що виявляються в діяльності, поведінці, відносинах і спілкуванні.

З метою оцінки рівня сформованості і особливостей прояву компонентів соціокультурної компетентності студентів – майбутніх фахівців сфери «людина-людина» нами було використано опитувальник «КОСКОМ-2» В. Н. Куниціної [6]. Дослідженням було охоплено студентів 1-4 курсів Інституту соціальної роботи та управління, що навчаються за спеціальностями «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота» зі спеціалізацією «Практична психологія». Загальна кількість осіб – 100.

Результати проведеного опитування представлені у табл.2.

Таблиця 2

Рівні розвитку соціокультурної компетентності у студентів, %

Показники	Рівні		
	високий	середній	низький
РЛ - Розуміння людей	23	51	29
РС - Розуміння ситуацій	23	52	25
ВП – Вправність, заповзятливість	20	44	36
МУ - Моральні установки	14	37	49
МД - Мотивація досягнень	25	56	29
ЕС - Емоційна стійкість	10	29	61
ІМ – Імідж	27	54	19
СК - Соціальна компетентність	13	52	35
ВК - Вербальна компетентність	10	34	56
ОСК - Оперативна соціальна компетентність	15	44	41
ЕК - Его-компетентність	31	50	19
КК - Комунікативна компетентність	27	40	33
УП- упевненість	21	48	31
ЛВ - стабільність людських відносин	31	51	18
КОП - Комунікативно-особовий потенціал	29	49	22
Сумарний показник	21,3	46,1	32,6

Отримані результати дозволяють визначити деякі особливості розвитку соціокультурної компетентності студентів. Так, майже половина випробовуваних (46,1 %) продемонструвала середній рівень розвитку соціокультурної компетентності в цілому і також (49%) середній рівень розвитку особистісних чинників, які забезпечують ефективне спілкування. Значна частина опитаних студентів (41%) володіють низьким рівнем розвитку оперативної соціальної компетентності, тобто уявлення про функціонування соціальних груп, про широту і вимоги сучасного репертуару рольової поведінки, загальна соціальна обізнаність у них розвинені недостатньо. Ще критичніша ситуація з розвиток вербальної компетентності – 56 % продемонстрували низький її рівень. Це свідчить про те, що їм буває важко підібрати доречні вислови, враховуючи їх контекст і підтекст, вони відчують труднощі орієнтації у сфері оцінних стереотипів і шаблонів. 32 % відзначили низький рівень сформованості уявлень про різноманітність соціальних ролей і способів взаємодії; невміння вирішувати міжособистісні проблеми; утруднення у виборі сценаріїв поведінки в складних конфліктних ситуаціях. Недостатнє володіння складними комунікативними навичками та уміннями, недостатнє знання культурних норм і обмежень в спілкуванні, етикету у сфері спілкування, недостатню орієнтацію в комунікативних засобах, властивих менталітету, труднощі освоєння рольового репертуару в рамках даної професії продемонстрували 33% випробовуваних.

Отримані результати свідчать про те, що 32,6 % студентів, які навчаються професійній діяльності системи «людина-людина», не готові до включення у багатоманітну взаємодію з представниками полікультурного простору. Тобто такі студенти, проявляючи усвідомлення своєї національної, статевої, станової, групової приналежності, не завжди знають свої сильні і слабкі сторони, свої можливості та ресурси, розуміють причини своїх помилок, недостатньо обізнані з механізмами саморегуляції, а тому не вміють ними адекватно користуватися. Такі студенти мають практичні

психологічні знання про себе, придбані в життєвому досвіді, цінують стабільність людських відносин. Разом з тим більшість випробовуваних (61%) демонструють низький рівень емоційної стійкості в спілкуванні.

Таким чином, формулюючи **висновки**, проведеного нами як теоретичного, так і експериментального дослідження можна констатувати:

1. Практичні аспекти підготовки майбутнього фахівця до рішення професійно-творчих задач нового рівня, диктованих соціальним замовленням суспільства, виступають особливо важливими в контексті реформування освіти в умовах зміни соціокультурної ситуації. Однією з проблем, що вимагають особливо пильної уваги на даному етапі, є проблема соціокультурної компетентності як складової частини підготовки студента — майбутнього фахівця системи діяльності «людина-людина»

2. У науковій теорії обґрунтовані загальні положення, розроблені різні підходи, що описують суть професійної компетентності. Разом з тим питання соціокультурної компетентності безвідносно до мовної підготовки залишається не достатньо розробленим. Про це свідчить неоднозначність підходів до його тлумачення.

3. Узагальнення результатів експериментального дослідження дозволяє констатувати гостру необхідність у спеціальних програмах, метою яких був би цілеспрямований розвиток соціокультурного компоненту професійної компетентності.

У зв'язку з вище означеним, **перспективним** бачимо, насамперед, більш детальне вивчення усіх складових соціокультурної компетентності та на основі цього розробку відповідних технологій та методик їх розвитку.

Література

1. *Byram M. Assessing Intercultural Competence in Language Teaching* Michael Byram // Sprogforum. – No 18. – Vol. 6. – pp. 8-13.
2. *Жижина М. В.* Структурно-функциональный подход к исследованию культурно-психологической компетентности личности /

М. В. Жижина // Известия Саратовского университета. – 2009. – Т.9. – Сер. Философия. Психология. Педагогика. – Вып. 1. – С.72-77.

3. Жукова Т. А. Педагогическая технология формирования социокультурной компетентности будущих учителей : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Т. А. Жукова. – Самара, 2007. – 21 с.

4. Закір'янова І. А. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови в процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І. А. Закір'янова. – Київ, 2006. – 23 с.

5. Квасник О. В. Педагогічні технології формування соціокультурної компетентності у майбутніх інженерів / О. В. Квасник // Науковий вісник Миколаївського державного університету : Зб. наук. праць. – Вип. 23: Педагогічні науки. – Т. 2 / [За заг. ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти]. – Миколаїв : МДУ, 2008. – 256 с. – С.154-160.

6. Куницына В. Н. Социальная компетентность и социальный интеллект : структура функции, взаимодействие / В. Н. Куницына // Теоретические и прикладные вопросы психологии / [Под ред. А. А. Крылова]. – Ч. 1– СПб., 1995. – С. 48-59.

7. Московкин Л. В. Коммуникативная компетенция : лингвометодические аспекты / Л. В. Московкин, Е. Е. Юрков // Гуманитарные исследования : Труды и материалы международной научной конференции. – Астрахань, 2004. – С.18-24.

8. Пахотина С. В. Формирование социокультурной компетентности студентов неязыковых факультетов педагогического вуза (на примере факультета физической культуры) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / С. В. Пахотина. – Ишим, 2007. – 20 с.

9. *Перетяга Л. Є.* Дидактичні умови формування полікультурної компетентності молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Л. Є. Перетяга. – Харків, 2008. – 23 с.

10. *Подольська Є. А.* Освіта як чинник розвитку особистості в соціокультурному контексті : монографія / Є. А. Подольська, В. М. Назаркіна, А. О. Яковлев. – Х. : Вид-во НФАУ : Золоті сторінки, 2002. – 236 с.

11. *Саволайнен Г. С.* Модель соціокультурної компетентності преподавателя высшей школы / Галина Савельевна Саволайнен // Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета им. академика М. Ф. Решетнева. – 2006. – Т.3. – С.159-162.

12. *Саволайнен Г. С.* Социокультурное взаимодействие в образовательном процессе педагогического вуза и школы : обновление содержания, технологий подготовки и мониторинга : монография / Галина Савельевна Саволайнен. – Красноярск : Краснояр. гос. пед. ун-т им. В. П. Астафьева, 2005. – 316 с.

13. *Таизова О. С.* Компетенции (основные смысловые напряжения) [Электронный ресурс] / Ольга Сергеевна Таизова // «Модернизация в городской системе образования». Программа Совета ; Центр развития образования им. С.О. Ветлугина. – Режим доступа : http://gcon.pstu.ac.ru/pedsovet/programm/-section=13_8.htm

14. *Флиер А. Я.* Культурная компетентность / А. Я. Флиер // Культурология для культурологов : учебное пособие. – М. : Академ. проект, 2000.

15. *Щукин А. Н.* Компетенция или компетентность. Взгляд методиста на актуальную проблему лингводидактики / А. Н. Щукин // Русский язык за рубежом. – 2008. – № 5. – С. 14-20.

16. *Ядворишис Л. А.* Стратегические приоритеты и противоречия современного социального образования [Электронный ресурс] /

Л. А. Ядвиршис // Образование и общество. Научный информ.-аналит. журнал. – 2005. – № 5. – Режим доступа к журн.: http://education.rekom.ru/5_2005/28.html

Анотації

Автор статьи обосновывает актуальность формирования социокультурной компетентности будущих специалистов сферы деятельности «человек-человек». Определены исследователи проблемы компетентности и раскрыта взаимосвязь понятия «компетентность» с рядом смежных – «общая компетентность», «профессиональная компетентность», «профессиональная социально-педагогическая / психологическая / педагогическая компетентность», «социокультурная компетентность». Установлены общие и отличительные характеристики понятия «социокультурная компетентность» с понятиями «культурная», «межкультурная», «поликультурная» и «культурно-психологическая компетентность». Отражены подходы к пониманию социокультурной компетентности и дано авторское определение этого понятия. Представлены объективная характеристика социокультурной компетентности как составной профессиональной подготовки, ее структура и составляющие (социальная, культурная, коммуникативная, интерактивная, фасилитационная, рефлексивная, перцептивная). Проанализированы результаты изучения социокультурной компетентности студентов.

The author of the article grounds actuality of forming of social-cultural competence of future specialists of sphere of activity «man-man». The researchers of problem of competence are definite and intercommunication of notion «competence» with the row of contiguous – «general competence», «professional competence», «professional social-pedagogical / psychological / pedagogical competence», «social-cultural competence» is exposed. General and excellent

descriptions of notion «social-cultural competence» with notions «cultural», «between-cultural», «multi-cultural» and «cultural-psychological competence» are set. Approaches to understanding of social-cultural competence are reflected and author determination of this notion is given. Objective description of social-cultural competence is presented as component professional preparation, its structure and constituents (social, cultural, communicative, interactive, facilitative, reflective, perceptive) are definite. The results of study of social-cultural competence of students are analyzed.